

3. Гаврилів Б. Галицьке краєзнавство. – Коломия, 1997. – Ч. I.
4. Галицько-руські народні приповідки (із передмов) // Іван Франко. Вибрані статті про народну творчість. – К., 1955.
5. Дей О. Іван Франко: Життя і діяльність. – К., 1981.
6. Дей О. Іван Франко і народна творчість. – К., 1955.
7. Дей О. Іван Франко і народна творчість // Іван Франко. Вибрані статті про народну творчість. – К., 1955.
8. Іськів В. І. Франко і становлення народознавчої науки в Галичині (кінець XIX – початок XX ст.) // Іван Франко – письменник; мислитель; борець за дружбу між народами: Тези доповідей обласної наукової конференції, присвяченої 130-річчю від дня народження Великого Каменяра. – Івано-Франківськ, 1986.
9. Львівська наукова бібліотека імені Василя Стефаника НАН України (ЛНБ ім. В. Стефаника НАН України). Відділ рукописів. – Ф. 29, оп. 1, спр. 188 (Франко як дослідник і історик української літератури), п. 69, 26 арк.
10. ЛНБ ім. В. Стефаника НАН України. Відділ рукописів. – Ф. 29, оп. 1, спр. 744 (Франко І. “Статистика яко метода і яко наука” (читано при зв’язанню “Етнографічно-статистичного кружка”)), п. 172, 8 арк.
11. Маланчук В. Розвиток етнографічної думки в Галичині кінця XIX – початку XX ст. – К., 1977.
12. Молот. – Львів, 1878.
13. Франко І. Зібр. творів: У 50 томах. – К., 1976–1986.
14. Франко І. Моя вітцівська хата // Матеріяли до українсько-руської етнології. – Львів, 1918. – Т. 18.
15. Franko J. Eine ethnologische Expedition in das Bojkenland // Zeitschrift für österreichische Volkskunde. – Wien, 1905. – Bd. 32. – № 406.
16. Центральний державний історичний архів України у Львові – Ф. 663, оп. 1, спр. 255 (Листи Івана Франка і Ольги Франко до М. Драгоманова. Копії), арк. 1–547.
17. Якимович Б. Книга. Просвіта. Нація. Видавнича діяльність Івана Франка у 70–80-х роках XIX ст. – Львів, 1996.

Василь Футала (Дрогобич)

Суспільно-політичне та культурно-освітнє життя Дрогобиччини першої половини XX ст. в українській історіографії

Перша половина XX ст. для західних українців сповнена бурхливих, часто драматичних подій, у центрі яких перебувала й Дрогобиччина. Історія Франкового краю була предметом наукових зацікавлень не одного покоління істориків. Починаючи від 1920-х років і до наших днів нагромадилася значна кількість наукових розвідок, нарисів, спогадів з історії суспільно-політичного та культурно-освітнього життя регіону, які потребують історіографічного аналізу.

Певний внесок у дослідження порушеної теми зробили радянські історики. Але їх роботи позначені надмірною тенденційністю. Актуальними були такі питання, як становище робітничого класу і селянства, поширення соціалістичних ідей, страйковий рух, діяльність комуністичних організацій тощо. Цьому присвячені як узагальнюючі праці, так і спеціальні розвідки [18; 21; 46; 47; 51].

Щоправда, окремі проблеми висвітлювали більш-менш неупереджено, зокрема боротьба дрогобичан за загальне виборче право на початку ХХ ст. і трагічні події 19 червня 1911 року. Саме тоді жандарми і солдати вчинили розправу над жителями міста під час виборів до австрійського парламенту. Дрогобицькому розстрілу 1911 року присвячена стаття в енциклопедичному виданні [62], спеціальне дослідження С. Макарчука і О. Сухого [34], а також сюжет у колективній монографії [22: 336–337]. Розстріл виборців 19 червня 1911 року в Дрогобичі історики оцінюють як найгостріший вияв класових і національних суперечностей у Східній Галичині перед Першою світовою війною [22: 336]. Не так давно до цієї проблеми знову звернувся О. Сухий, який присвятив їй цілий розділ своєї монографії [57: 144–173]. Дрогобицькі події, на думку автора, “являли собою частину цілої серії насильств, які чинились у Галичині владою за допомогою жандармів і війська” [57: 173].

Вважаємо, що цю проблему можна поглиблювати. Для цього потрібно залучити до наукового вжитку матеріали судово-слідчих органів: свідчення підсудних, прокурорські обвинувачення, промови підсудних, вироки Самбірського окружного суду та ін.

Однією з центральних тем радянської історіографії було так зване дрогобицьке повстання 1919 року. Перші публікації про цю подію з’явилися 1929 року з нагоди її 10-річчя [12; 36]. Тоді ж ЦК КПЗУ видав брошуру у Львові, авторами якої були діячі КПЗУ Г. Михаць (Бруно Миронів) та Г. Іваненко (Григорій Бараба) [17]. Через рік вийшла друком стаття Г. Михаця в журналі “Західна Україна” [37]. Ці публікації були мемуарними.

У повоєнний час до цієї проблеми історики не раз зверталися в журнальних і газетних статтях [24; 30]. У 1954 році львівський історик О. Карпенко опублікував спеціальне дослідження [26]. 1957 року видана книга спогадів учасників революційних подій на західноукраїнських землях, у тім числі і спогади учасників “повстання” у Дрогобичі [19]. До чергового “ювілею” дрогобицьких подій опубліковані біографічні нариси активних учасників – В. Коцка і Г. Михаця [20: 7–24, 61–69]. Публікації на цю тему не припинялись і надалі. Попереду були чергові річниці “повстання”. У 1965 році вийшла друком брошура відомих на той час дрогобицьких істориків [66]. 50-річний “ювілей” події був відзначений науково-практичною конференцією, організованою Дрогобицьким державним педагогічним інститутом [58]. Не припинялася робота над дослідженням персоналії [48; 59].

Загалом, так званому дрогобицькому повстанню 1919 року радянські історики присвятили щонайменше 20 праць. Їх аналіз дає підстави зробити певні висновки. По-перше, більшість із названих робіт не має наукової цінності, бо побудована,

головно, на спогадах учасників революційних подій, зокрема Г. Михаця та Г. Іваненка. Цілком очевидно, що ці праці було написано з пропагандистською метою. По-друге, радянська історіографія надто перебільшувала значення цієї події. Чого вартий такий пасаж: “Дрогобицьке повстання 14–15 квітня 1919 року – перший в історії Західної України збройний виступ пролетаріату, який ставив собі за мету завоювати політичну владу” [66: 3]. Виникає закономірне питання: чи могли дрогобицькі пролетарі, точніше їх частина, завоювати політичну владу за умови, коли переважна більшість населення краю не поділяла комуністичної ідеї? Відповідь може бути лише одна: ні, не могли. По-третє, радянські історики ігнорували погляди на проблему учасників національно-визвольних змагань у нашому краї, істориків української діаспори. Не дивно, що однобічне висвітлення квітневих подій 1919 року в Дрогобичі призвело і до фактологічних помилок. Скажімо, коли йдеться про кількість заарештованих учасників “повстання”, то називають різні цифри: близько 400 робітників і солдатів [2: 60], близько тисячі осіб [18: 40], понад тисячу осіб [16: 29], близько 1200 робітників і солдатів [25: 92]. По-четверте, праці радянських істориків написані з відверто класових позицій, ворожих до національно-державних прагнень західних українців. Складається враження, що автори публікацій вправлялися у тому, як дошкульніше обізвати тогочасну українську владу. Дійшло до того, що законні дії Дрогобицької повітової національної ради названі “кривавими”, навіть “звір'ячою розправою” над учасниками “повстання” [2: 60]; [25: 92]. Хоча відомо, що до смертної кари засудили лише трьох осіб із с. Уличне, які були безпосередньо причетні до роззброєння жандармерії, а І. Кушнір загинув випадково під час сутички дрогобицької міліції з січовими стрільцями.

Цього питання торкнулися й учасники національно-визвольного руху на теренах нашого краю. І. Калічак констатував, що “дрогобицький бунт... наробив заколоту у прифронтовій смузі й продемонстрував слабкість українського запілля” [23]. Колишній військовий суддя М. Кондрат, який досліджував дрогобицькі події квітня 1919 року, писав, що “бунт носив характер протистаршинського виступу” і він “не мав ідеологічного большевицького підкладу” [29]. В. Бірчак вважав причиною дрогобицького бунту “брак рішучості, брак карности” з боку української влади [1: 337]. Безпосереднім призвідником бунту стала сотня дрогобицької міліції, яка, всупереч наказу Повітової військової команди, не пішла на фронт і своєю поведінкою деморалізувала інші військові частини [1: 339]. Колишній старшина Українських січових стрільців (УСС) Ю. Рабій у спогадах визнав, що в дрогобицьких подіях “брала участь большевицька рука” [45]. Такої ж думки і колишній четар УСС Л. Луців [32: 83].

Оцінюючи “специфічну ситуацію”, що склалася в Дрогобичі, відомий український історик у діаспорі В. Верига звернув увагу на протистояння, навіть ворожнечу між повітовим комісаром на Дрогобиччині, соціал-демократом С. Вітиком та президентом Є. Петрушевичем і взагалі урядом ЗО УНР [6: 466].

Оригінальні погляди на причини дрогобицьких подій квітня 1919 року висловили сучасні вітчизняні історики. Зокрема, С. Макарчук акцентував на соціально-

економічному підґрунті “повстання”, яке “стало виявом загострення соціальних протиріч у ЗУНР до крайньої межі, коли в сотень і тисяч людей нужда і голод за-тьмарили святі ідеали національного визволення” [33: 153]. Окрім цього чинника, І. Васюта відзначив й інший: у нафтовидобувному басейні переважали робітники польської національності, опозиційно настроєні до влади ЗУНР [3: 34].

Одним із основних напрямів досліджень розглядуваної теми є історія національно-визвольного руху на теренах нашого краю в першій половині ХХ ст. та участь у ньому дрогобичан.

Про політичне життя в Дрогобичі напередодні і під час Першої світової війни (організація спортивно-пожежного товариства і легіону УСС, революційні події кінця жовтня – початку листопада 1918 року) в загальних рисах йдеться в історичних нарисах В. Вергана і В. Пацлавського [4; 44]. Детальніше про організацію січового стрілецтва в Дрогобичі та бойовий шлях УСС писав М. Мінчак [38]. До своєї статті автор додав список Українських січових стрільців-дрогобичан. Події Листопадового чину у Дрогобичі висвітлено у дослідженні В. Пацлавського [44], а Л. Луців охарактеризував становище української влади в Дрогобичі від 1 листопада 1918 року до 17 травня 1919 року [32]. Цей аспект проблеми не втратив актуальності і сьогодні. Дрогобицький історик О. Медвідь у своїй розвідці простежила бойовий шлях видатних діячів галицького стрілецтва, представників Дрогобиччини Г. Коссака, М. Волошина, С. Шухевича та ін. [35].

Велике зацікавлення серед дослідників викликала проблема діяльності УВО і ОУН на Дрогобиччині. І це не випадково. Як слушно зауважив відомий історик з діаспори З. Книш, Дрогобицьке Підгір'я наприкінці 1920-х – початку 1930-х років висунулося в націоналістичному русі на одне з перших місць і “видало з себе чимало видатних діячів націоналістичного підпілля” [27: 87]. Ілюстрацією масштабів цього руху є, зокрема, статистика арештів і судових процесів над членами УВО-ОУН. За даними П. Мірчука, з 1929 до 1934 року жертвами польського поліцейського терору в Дрогобицькому повіті стало понад 70 осіб [39: 146–152; 285–289, 412–424]. Лише 4 вересня 1931 року заарештовано 36 мешканців Борислава у зв'язку з гучними акціями ОУН у Трускавці [39: 286–287].

Зі статті В. Тустанівського [61] стає зрозумілим, що після поразки визвольних змагань українців на початку ХХ ст. боротьба проти польської окупаційної влади в Дрогобицько-Бориславському басейні не припинялася. Свідченням цього є той факт, що на початку 20-х років у Бориславі діяла бойова “п'ятірка” УВО. Перебувавши політичні і бойові акції боївки, автор, на жаль, не встановив її персонального складу. Детальніше він аналізує діяльність місцевої організації ОУН, яку очолював З. Коссака. Похвально, що дослідник “персоніфікував” склад дрогобицької “п'ятірки”, хоча йому, як і іншим дослідникам, не вдалося “уособити” бойовика на кличку “Оса”. В. Тустанівський доречно зауважив, що найбільша активність націоналістичного підпілля Дрогобицького регіону припадає на 1931 рік. Саме тоді було вчинено напади на польський “Банк Людови” в Бориславі і пошту в Трускавці, а

також вбивство таємного агента поліції Я. Букси і відомого польського політичного діяча Т. Голувка [61: 96–99].

Предметом підвищеної уваги істориків стала діяльність ОУН-УПА на Дрогобиччині. Дослідники показали процес структурної переорганізації українського підпілля. З'ясовано, наприклад, що з утворенням Дрогобицької області як адміністративної одиниці була створена також підпільна область ОУН, яку поділили на 19 районів; останні, своєю чергою, спиралися на понад 200 станиць (станом на літо 1944 року); перші військові відділи під назвою Українська народна самооборона (УНС) були організовані влітку 1943 року; на теренах області в складі УПА-Захід створено 5-й військовий округ “Маківка” (ВО – 5 “Маківка”), який був поділений на п'ять тактичних відтинків (ТВ); чергова реорганізація структури УПА призвела до об'єднання станиць у самооборонні кушові відділи – СКВ; на початку 1945 року на території Дрогобицької області їх було 75 [7; 68].

Деякі автори зробили спробу встановити чисельність українського підпілля. За даними В. Тустанівського і Л. Шанковського, влітку 1944 року на Дрогобиччині нараховувалося 4340 озброєних вояків УПА та підпільників ОУН [61: 104; 68: 202]. Будь-які відомості за наступні роки в історичній літературі відсутні.

Динаміку боротьби ОУН і УПА за незалежність Української держави розкривають у своїх спогадах учасники визвольного руху на Дрогобиччині [13; 63; 64]. Багатими на фактичний матеріал є звіти командира 24-го тактичного відтинку С. Стебельського (“Хріна”), опубліковані у 18-му томі “Літопису УПА”. Вони відтворюють діяльність п'яťох сотень Дрогобицького ТВ у 1947–1948 роках і частково поза межами цього часу. Додатково тут опубліковано представлення до відзначення 79 вояків цих сотень. Майже кожна номінація подає деталі бойового героїзму [31: 153–228].

Зазначена проблема викликає щораз більше зацікавлення місцевих істориків і краєзнавців. З публікацій останніх років заслуговує на увагу кілька статей Р. Пастуха про молодіжне антикомуністичне підпілля у Дрогобичі у другій половині 1940-х років і легендарного Р. Різняка (“Макомацького”) – керівника боївки ОУН, що діяла в околицях Дрогобича, Борислава і Трускавця [40; 41; 42].

У полі зору дослідників перебували питання культурно-освітнього життя краю. Змістовну статтю про діяльність товариства “Просвіта” в 20–30-х роках ХХ ст. написав І. Скочиляс [52]. Автор звернув особливу увагу на організаційну структуру, фінансове забезпечення та конкретні результати роботи дрогобицької філії “Просвіти”. За даними дослідника, на Дрогобиччині було 69 читалень “Просвіти”, у тому числі – 4 у повітовому центрі [52: 222–223].

Архівні документи й усні спогади просвітян лягли в основу цікавої розвідки професора Дрогобицького педуніверситету М. Чепіль [65]. З допомогою розробленого “Питальника для збору інформації про читальні “Просвіти” автор збирала і систематизувала матеріал про культурно-просвітницьке життя багатьох сіл Дрогобиччини (Болахівців, Волощі, Волі Якубової, Вороблевич, Гаїв Нижніх, Меденич

та ін., всього 12-ти населених пунктів). Додаткові відомості про діяльність цього культурно-освітнього товариства у краї містяться в історичних нарисах М. Гаврилюка, М. Добрянського, П. Сов'яка [8; 15; 55] та ін.

Важливою складовою суспільно-політичного руху була боротьба за рідну школу. Історію української приватної гімназії в Дрогобичі розкрито у праці А. Сольчаника [56]. Автор використав багато статистичних матеріалів. Зокрема, він подав відомості про учительський колектив, кількість і соціальний склад учнів за 1920/21–1927/28 навчальні роки, описав матеріальну базу гімназії, назвав імена випускників – чільних діячів національно-визвольного руху. Однак у статті немає даних про загальну кількість випускників гімназії, успішність гімназистів, недостатньо уваги приділено аналізу громадського життя навчального закладу.

Цю тему далі розвинув Р. Пастух у своїй книзі, що вийшла друком напередодні святкування 900-річчя Дрогобича [43]. Порівняно зі своїми попередниками автор розширив джерельну базу дослідження, написав розділ про історію середньої школи № 1 – спадкоємиці колишнього приміщення гімназії, вмістив у книзі багато фотодокументів, які суттєво доповнюють історію українського осередку освіти.

Певну позитивну роль Дрогобицької державної гімназії імені Владислава Ягелли в культурно-освітньому житті міста відзначив В. Тустанівський [60]. Автор стверджує, що в ній діяв осередок ОУН. Однак дослідник не пішов далі констатації цього факту.

Систему освіти і виховання у двох дрогобицьких школах – імені Івана Франка на Зваричькому та імені Тараса Шевченка на Стрийському передмістях – аналізував С. Гавришук, управитель закладів освіти “Рідної школи” в Дрогобичі у 1925–1933 років [9]. Перу цього ж автора належить нарис про дитячий сиротинець і подвижників сирітського питання у Дрогобичі міжвоєнної доби [10].

Не обійшли увагою краєзнавці й питання про стан українського друкованого слова. В. Верган установив, що в Дрогобичі у 1930–1940-х роках виходило 8 українських газет, зокрема: за часів польської влади – одна (“Гомін басейну”), радянського режиму 1939–1941 років – три (“Більшовицька правда”, “Юний комуніст”, “Більшовицьке плем’я”), за німецької окупації – три (у різний час “Вільне слово”, “Дрогобицьке слово”, “Голос Підкарпаття”), у повоєнні роки – одна (з 1944 року “Радянське слово”) [5]. А. Гладилович і Ю. Середяк подали цінну інформацію про регіональну газету “Гомін басейну”, яка з 1937 року стала неофіційним органом робітничого товариства “Сила” під зміненою назвою “Гомін краю” [11; 50]. Цей факт засвідчують й інші автори [39].

Наші уявлення про періодику міжвоєнних років значно розширює стаття львівської дослідниці Ж. Ковби [28]. Автор з’ясувала, що у Дрогобичі в 30-ті роки ХХ ст., окрім “Гомону басейну”, були й інші видання, а саме: журнал “Боян” – орган хорового товариства “Дрогобицький боян” (18 чисел), літографовані на правах рукопису “Бюлетень філії “Просвіти” і “Бюлетень філії товариства “Сільський господар” (на жаль, автор не виявила кількості їх номерів), а також орган соціалістів

журнал “Життя і слово” (6 чисел). Не можна не погодитися з висновком автора, що активна видавнича діяльність українців Дрогобича свідчить про їх високу національно-громадську активність [28: 89].

Об’єктом дослідження стало хорове, театральне і літературне життя Дрогобича і краю.

Огляд діяльності хорового товариства “Дрогобицький боян” зробили М. Добош, М. Сенейко і З. Нижанковський [14; 49]. Нові сторінки життя і творчості відомого організатора хорів і постійних оркестрових ансамблів, директора дрогобицької філії музичного інституту імені Миколи Лисенка С. Сапруна відкривають львівські учені С. Шнерх та І. Довгалюк [69], а О. Яцків доносить до читача інформацію про одного з Сапрунових синів – піаніста-віртуоза, який на рідній землі здобув собі славу “вундеркінда” [70].

Відомий краєзнавець П. Сов’як зробив спробу показати процес розвитку аматорського театального мистецтва в Дрогобичі, результатом якого було заснування у місті професійного театру [53]. Щоправда, дослідник ухилився від конкретної відповіді на питання, яке впливає зі змісту статті: коли створено такого типу мистецький заклад? В іншій розвідці автор стверджував, що професійний театр виник у Дрогобичі 1922 року завдяки зусиллям Г. Березовського і припинив своє існування наприкінці того ж року [54: 561]. Виходить, що це був лише епізод у культурному житті Дрогобича. На нашу думку, датою заснування колективу варто вважати 22 грудня 1939 року. Саме тоді було створено Дрогобицький обласний музично-драматичний театр. Для цього визріли на той час всі умови, навіть був зведений наприкінці 30-х років на кошти дрогобицької громади будинок театру.

Грунтовний аналіз літературного процесу у Франковому краї від часів Юрія Дрогобича і до наших днів міститься у монографічній статті професора М. Шалати [67]. Автор назвав близько 60 імен письменників і літературознавців, які у першій половині ХХ ст. жили і творили на Дрогобиччині, або мали опосередковане відношення до неї [67: 519–530].

Отже, за більш як півстолітній період вивчення теми нагромадилася велика кількість літератури, в якій відображено такі питання, як революційна боротьба українців за свободу і незалежність, громадське, культурно-освітнє, театральне і літературне життя Франкового краю. Однак окремі аспекти є малодосліджені. Насамперед це стосується діяльності українських партій і організацій, оунівського підпілля у міжвоєнний період. Далеко не вичерпаною є проблема ОУН–УПА на Дрогобиччині. Перспективним напрямом дослідження залишаються біографії діячів українського національного руху. Хочеться висловити сподівання, що невдовзі з’явиться ґрунтовна історія Дрогобича, на яку заслуговує його багате минуле.

Література:

1. Бірчак В. Дрогобицький бунт // Вісник (Львів). – 1936. – Кн. 5.
2. Богодист І. Боротьба трудящих Галичини за радянську владу в 1918–1920 рр. – Львів, 1952.

3. Васюта І. Національно-визвольний рух у Західній Україні (1918–1939 рр.) // Український історичний журнал. – 2001. – № 5.
4. Верган В. Дрогобич і Дрогобищина на тлі історичних подій // Дрогобищина – земля Івана Франка. – Нью-Йорк–Париж–Сідней–Торонто, 1973. – Т. 1.
5. Верган В. Українська преса в Дрогобичі // Дрогобищина... – Т. 1.
6. Верига В. Визвольні змагання в Україні 1914–1923 рр.: У 2 томах. – Львів, 1998. – Т. 1.
7. Гаврилюк М. Збройна боротьба УПА на теренах Дрогобищини // Дрогобищина – земля Івана Франка. – Дрогобич, 1997. – Т. 4.
8. Гаврилюк М. “Просвіта” Дрогобищини колись і тепер // Дрогобищина... – Т. 4.
9. Гавришук С. “Рідна школа” в Дрогобичі // Дрогобищина... – Т. 1.
10. Гавришук С. “Українська захоронка” в Дрогобичі // Дрогобищина... – Т. 1.
11. Гладилевич А. “Томін басейну” – газета Дрогобищини // Дрогобищина... – Т. 1.
12. Десятиріччя повстання дрогибицького пролетаріату // Земля і воля. – 1929. – Ч. 1. – Травень.
13. Дмитрук І. У лісах Лемківщини. Спомини. – Сучасність, 1976.
14. Добош М. Хорове життя Дрогобищини // Дрогобищина... – Т. 4.
15. Добрянський М. Як ми будували читальню в Нагуєвичах // Дрогобищина... – Т. 4.
16. Драк М. Революції безсмертя. Місцями революційної слави на Львівщині. – Львів, 1977.
17. Дрогобицьке повстання. – Львів, 1929.
18. Дрогобич. – Львів, 1964.
19. За владу Рад. Спогади учасників Великої Жовтневої соціалістичної революції та боротьби за Радянську владу на західноукраїнських землях. – Львів, 1957.
20. За волю народу. Біографічні нариси про видатних діячів революційного руху в Західній Україні. – Львів, 1959.
21. Зільберман М. Революційна боротьба трудящих Західної України (1924–1928 рр.). – Львів, 1968.
22. Історичні передумови возз’єднання українських земель. – К., 1989.
23. Калічак І. Дрогобицький бунт // Діло. – 1929. – 11 липня.
24. Карпенко А. 35 лет дрогибычского восстания // Львовская правда. – 1954. – 16 апреля.
25. Карпенко О. Боротьба робітничого класу Східної Галичини проти влади української буржуазії під час існування ЗУНР // З історії західноукраїнських земель. – К., 1958. – Ч. III.
26. Карпенко О. З історії революційної боротьби трудящих Західної України за Радянську владу (До 35-річчя дрогибицького повстання) // Вісник АН УРСР. – 1954. – № 8.
27. Книш З. На життя і смерть... (Сторінки з історії Української Військової Організації). – Торонто, 1980.
28. Ковба Ж. Дрогобицька періодика першої половини ХХ ст. як репрезентативне історичне джерело // Дрогобицький краєзнавчий збірник. – Дрогобич, 1997. – Вип. II.
29. Кондрат М. Ще про дрогибицький бунт // Діло. – 1929. – 30 липня.
30. Купрянець Й. Дрогобицьке повстання. До історії революційного руху на Західній Україні // Радянський Львів. – 1949. – № 8.
31. Літопис Української Повстанської Армії. – Торонто, 1990. – Т. 18.
32. Луців Л. Дрогобич під час української влади в 1918–1919 роках // Дрогобищина... – Т. 1.
33. Макарчук С. Українська Республіка галичан. Нариси про ЗУНР. – Львів, 1997.
34. Макарчук С., Сухий О. Дрогобицька кривава освята австрійської демократії (До 70-річчя розстрілу робітників-виборців у Дрогобичі) // Жовтень. – 1981. – № 8.

35. Медвідь О. Участь дрогобичан у бойових діях легіону УСС (1914–1918 рр.) // Проблеми гуманітарних наук: Наукові записки ДДПУ імені Івана Франка. Історія. – Дрогобич, 2005. – Вип. 16.
36. Миронів Б. До історії революційного руху на Західній Україні (з приводу десятиріччя повстання в Дрогобичі) // Літопис революції. – 1929. – № 3.
37. Миронів Б. До 11-річчя Дрогобицького постановня // Західна Україна. – 1930. – № 3–4.
38. Мінчак М. Українські Січові Стрільці Дрогобиччини // Дрогобиччина... – Т. 1.
39. Мірчук П. Нарис історії Організації Українських Націоналістів (1929–1939). – Мюнхен–Лондон–Нью-Йорк, 1968. – Т. 1.
40. Пастух Р. Легендарний провідник спеціальної боївки УПА // Дрогобицький краєзнавчий збірник. Спецвипуск. – Дрогобич, 2002.
41. Пастух Р. Пощади ніхто не просив // За вільну Україну. – 1993. – 28 січня.
42. Пастух Р. Три листки у вінок безсмертя // Дрогобиччина... – Т. 4.
43. Пастух Р. Рідна школа в Дрогобичі. – Львів, 1991.
44. Пацлавський В. Перший листопад у Дрогобичі // Дрогобиччина... – Т. 1.
45. Рабій Ю. Дрогобицька революція // Свобода (Нью-Йорк). – 1962. – 19 травня.
46. Савчин М. Боротьба робітників і селян Дрогобиччини за поліпшення свого соціального становища у міжвоєнні роки (1920–1938) // Дрогобицький краєзнавчий збірник. – Дрогобич, 1993. – Вип. 1.
47. Савчин М. Сторінки історії Дрогобицької окружної організації КПЗУ // 900 років Дрогобичу: історія і сучасність. Тези доповідей міжвузівської краєзнавчої науково-практичної конференції 18–19 грудня 1991 р. – Дрогобич, 1991.
48. Савчин М., Козак В. Борець за щастя народу (До 80-річчя з дня народження І. М. Кушніра) // Український історичний журнал. – 1975. – № 8.
49. Сенейко М., Нижанковський З. Співацьке товариство “Дрогобицький боян” // Дрогобиччина... – Т. 4.
50. Середяк Ю. Гомін Басейну // Дрогобиччина... – Т. 4.
51. Сивохін І. На чолі безробітних Дрогобича // КПЗУ – організатор революційної боротьби. – Львів, 1958.
52. Скоцилас І. Товариство “Просвіта” // Дрогобиччина... – Т. 1.
53. Сов’як П. Дрогобицький аматорський театр (1890–1941) // Дрогобицький краєзнавчий збірник. – Дрогобич, 1995. – Вип. 1.
54. Сов’як П. Театр у Дрогобичі 20-х років // Дрогобиччина... – Т. 4.
55. Сов’як П. Першопрохідники (Історія читальні “Просвіти” імені полковника Дмитра Вітовського у Старому Селі. 1910–1943) // Дрогобиччина... – Т. 4.
56. Сольчаник А. Українська гімназія ім. Івана Франка у Дрогобичі // Дрогобиччина... – Т. 1.
57. Сухий О. Галичина між Сходом і Заходом: Нариси історії XIX – початку XX ст. – 2-ге вид., доп. – Львів, 1999.
58. Тесленко М. Присвячена 50-річчю збройного повстання в Дрогобичі // Український історичний журнал. – 1969. – № 7.
59. Ткачук М. Ольга Василівна Коцко. – Львів, 1970.
60. Тустанівський В. Державна гімназія імені Владислава Ягелли в Дрогобичі // Дрогобиччина... – Т. 4.
61. Тустанівський В. Підпілля в Дрогобиччині // Дрогобиччина... – Т. 1.
62. Українська Радянська Енциклопедія. – Вид. 2-ге. – К., 1979. – Т. 3.

63. Федорівський С. Нотатки повстанця. – Нью-Йорк, 1962.
64. Хрін С. Крізь сміх заліза: Спогади-хроніка 1944–45. – Мюнхен, 1952.
65. Чепіль М. Читальні “Просвіти” та формування духовних основ українського села на Дрогобиччині // Дрогобицький краєзнавчий збірник. – Дрогобич, 1997. – Вип. II.
66. Черненко А., Хонігсман Я., Розумний В. Дрогобицьке повстання. – Львів, 1965.
67. Шалата М. Письменники на Франковому Підгір’ї // Дрогобиччина... – Т. 4.
68. Шанковський Л. УПА на Стрийщині // Стрийщина. – Нью-Йорк, 1990. – Т. 1.
69. Шнерх С., Довгалюк І. Сторінки життя і творчості о. Северина Сапруна // Дрогобиччина... – Т. 4.
70. Яцків О. Северин Сапрус-молодший славний дрогобичанин, піаніст-віртуоз // Дрогобицький краєзнавчий збірник. – Дрогобич, 1995. – Вип. I.

Богдан Мельничук (Чернівці)

Іван Франко у взаєминах з краєм Юрія Федьковича

Форми зв’язків видатного діяча літератури і мистецтва з нерідною країною чи краєм різноманітні, а саме: його особисті навідини, контакти з тією чи іншою місцевістю та її людьми, звертання до об’єктів та засобів художнього осмислення, характерних для неї, відтак впливи діяча на громадсько-політичне й літературно-мистецьке життя сучасників і майбутніх поколінь, пошанування його за життя і після смерті тощо.

Стосовно сув’язі Івана Франка з Буковиною, то всі ці та інші форми наявні, але не з’ясовані належно дотепер, хоча спроби цього були давно, починаючи від статті Ельпидефора Панчука 1941 року “Іван Франко і Буковина” і закінчуючи однойменною доповіддю Георгія Кожолянка, виголошеною двадцять років тому на Міжнародному симпозіумі ЮНЕСКО “Іван Франко і світова культура” (Львів, 11–15 вересня 1986 року) та надрукованою скорочено в його матеріалах. Малоз’ясованість питання стала ще більш очевидною після того, як побачив світ 50-томник І. Франка та інші пов’язані з ним видання, як з’явилася змога вести мову про проскрибованих у радянські часи діячів (С. Смаль-Стоцького, Т. Галіпа та ін.), про такі ж товариства, періодичні та інші видання, організації, заклади тощо.

Чимало нез’ясованого щодо особистих контактів І. Франка з Буковиною та буковинцями. Поза сумнівом те, що про цей край майбутній письменник чув іще в ранньому дитинстві, про що свідчив у творі 1902 року “У кузні (Із моїх спогадів)” з епізодами почутих тоді розповідей про наших селян “на Буковину за кукурудзою”, про “меткі характеристики” ними людей – подолян, гуцулів та місцевостей – Коломій, Городенки, Садогори (нині – Садгора у складі буковинської столиці), Черновець [21: 165].